Għerf Ġensna dwar ir-riħ mil-Lbiċ u mill-Punent

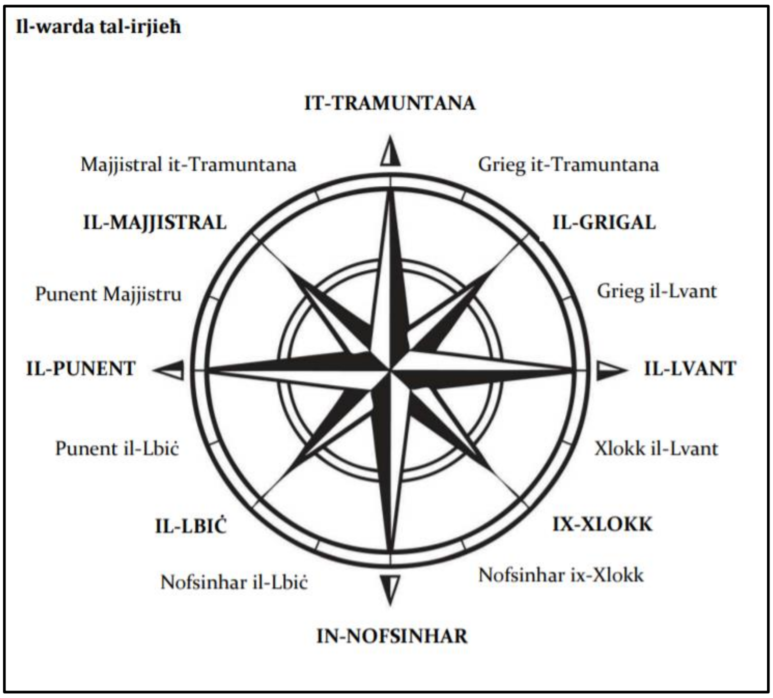

IL-LBIĊ, RIĦ JEW XITA JĠIB

Fil-ħarifa nistennew xi ħalba xita sewwa. Meta r-riħ ikun ġej mil-Lbiċ, min-naħa ta' Birżebbuġa u dan ir-riħ jinħass ġej minn fuq Filfla, aktarx iġib fuq il-gżejjer Maltin xi maltempata, speċjalment meta jkun qed iberraq lejn dawk l-inħawi. Fil-fatt għandna qawl ieħor illi jgħid: "Il-beraq fil-Lbiċ, ix-xita jġib". Qawl ieħor dwar dan ir-riħ jgħid: "Sħab mil-Lbiċ, ix-xita żgur iġib". Bil-kelma "żgur" missirijietna donnhom kienu ċerti li meta jidher is-sħab lejn il-Lbiċ ikun ifisser illi ġej l-ilma. It-tlett iqwiel kollha juru li dan ir-riħ huwa marbut mal-maltemp. (par. 1)

Il-Lbiċ huwa kkonsidrat wieħed mill-irjiħat li ngħidu li huma "riħ isfel" u għalhekk huwa sinonimu għat-tidlik illi jġib miegħu dan ir-riħ, speċjalment meta dan ir-riħ jaħkimna fis-sajf; aktarx iġib temp imsaħħab u mdellek. Hawn min jemmen illi dan it-temp iġib ukoll ir-riħ, dan minħabba li warajh, ġeneralment idur ir-riħ mill-Majjistral u majjistralata tajba ġġib magħha riħ qawwi. (par. 2)

GĦOMMA L-ĦARIFA, BARD FIX-XITWA

Dan il-qawl huwa pjuttost faċli biex ikun spjegat, minħabba li l-kelma "għomma" hija marbuta mas-sħana għaliex tfisser arja sħuna li taqtagħlek nifsek. Għalhekk permezz ta' dan il-qawl, l-antenati riedu juruna li meta fil-ħarifa tkun għadha xi ftit jew wisq sħana, ix-xitwa tkun aktar qalila u l-kesħa jaf tagħmel tagħha sew. (par. 3)

IL-PUNENT IWIEGĦED U JAGĦTI

Riħ mill-Punent iżomm kelmtu. "Il-wegħda" hija meta jibda jissaħħab; donnu li s-sħab jibda jwiegħed illi ġejja x-xita, u "jagħti" għax meta s-sħab jifforma sewwa u jersaq fuq l-art, ma jgħaddix mingħajr ma jagħmel xogħlu, u għalhekk jagħti l-ilma li jkun inġema' fih. Qawl ieħor dwar dan ir-riħ huwa: "Meta jberraq il-Punent, ikun ilesti għall-maltemp". Riħ Punent huwa sinonimu li jġib miegħu l-maltemp. (par. 4)

(Christopher Bonnici, Nisġet Artna N. 8 Ħarifa 2016)

A. Qari tas-silta

L-istudenti jaqraw partijiet mis-silta biex jitħarrġu fil-pronunzja, il-punteġġjatura u l-intonazzjoni fost l-oħrajn.

B. Għaqqad naħa ma' oħra biex tifforma l-qwiel li ltqajt magħhom fis-silta. Ikteb in-numru fil-kolonna li fiha t-tieni parti tal-qawl.

1	Il-Lbiċ, riħ		bard fix-xitwa.
2	Meta jberraq il-punent,		ix-xita jġib.
3	Għomma l-ħarifa,		jew xita jġib.
4	Il-beraq fil-Lbiċ,		u jagħti.
5	Il-Punent iwiegħed		ikun ilesti għall-maltemp.

Ċ. Immarka veru jew falz

	Veru	Falz
1. Jekk ir-riħ ikun ġej min-naħa ta' Birżebbuġa, u jinħass li ġej minn Filfla, ikun probabbli li se tagħmel ix-xita.	V	
2. Skont missirijietna beraq fid-direzzjoni tal-Lbiċ huwa indikazzjoni li ġejja x-xita.	V	
3. Il-Lbiċ huwa mqabbel ma' riħ frisk għaliex wara riħ mill-Lbiċ ġeneralment jonfoħ il-Majjistral.		F
4. "Għomma l-Ħarifa, bard fix-Xitwa" jfisser li jekk it-temp jaqleb f'daqqa mis-sajf għax-xitwa, fil-ħarifa ta' wara għandna nistennew ħafna sħana.		F
5. Il-Punent iwiegħed u jagħti jfisser li kull meta jinzerta dan ir-riħ hemm ċertezza ta' xita.	V	

D. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet

1. Semmi raħal li jinsab fil-Lbiċ ta' Malta.

____

2. Liema kelma fil-qawl "Sħab mil-Lbiċ, xita żgur iġib", turi ċertezza li sħab fid-direzzjoni tal-Lbiċ isarraf fix-xita?

____

3. Kemm għandna rjieħ sinonimi mar-riħ isfel?

____

4. Għalxiex qed tirreferi l-frażi "iżomm kelmtu" fil-qawl "Riħ mill-Punent iżomm kelmtu"?

____

____

5. Għalfejn taħseb li missirijietna kienu jemmnu li r-riħ mill-Punent iġib il-maltemp? (Agħti żewġ raġunijiet mill-qwiel dwar dan ir-riħ.)

____

____

E. Agħti kelma oħra li tfisser bħal dik b'linja taħtha:

(postijiet, meqjus, missirijietna, riefnu, ħarxa**)**

1. ... meta jkun qed iberraq lejn dawk <u>l-inħawi</u> ... (par.1). _________________

2. Il-Lbiċ huwa <u>kkonsidrat</u> wieħed mill-irjiħat li ngħidu li huma "riħ isfel"... (par. 2) __________

3. ... majjistralata tajba ġġib magħha <u>riħ qawwi</u>. (par. 2) _______________

4. ... <u>l-antenati</u> riedu juruna li meta fil-ħarifa tkun għadha xi ftit jew wisq sħana ... (par. 3) _________

5. ... ix-xitwa tkun aktar <u>qalila</u> ... (par. 3) ______________

F i. Il-Qwiel huma ġabra ta' għerf li writna mingħand missirijietna. Huma kienu jqabblu t-temp ma' ċirkustanzi li nistgħu nħabbtu wiċċna magħhom fil-ħajja ta' kuljum.

Imla l-vojt imbagħad poġġi n-numru tal-qwiel ħden it-tifsira tagħhom.

	Qawl	Stampa li tirrappreżenta l-kelma nieqsa		Tifsira
0	Meta jagħtas *il-qattus,* maltemp għandna fuq l-irjus.			Il-verità ma tistax taħbiha.
1	Aħżen ___________ mis-sajf għax-xitwa.			Wieħed m'għandux iħalli minn idu xi ħaġa ċerta għal oħra li mhix.
2	Titlaqx is-sħiħ għar-____________ .		**0**	Meta l-qattus jibda jagħtas, ifisser li l-maltemp hu fil-qrib.
3	Xemx u _____________ Alla jaf meta.			Min ma jimxix bil-għaqal jistenna l-inkwiet.
4	Ix-xemx ma titgħattiex bl-_______________ .	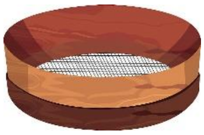		Aħseb għal meta tiġi bżonn.
5	Min jiżra' r-riħ jaħsad it-____________.			Il-futur ħadd ma rah u għalhekk ħadd ma jaf x'se jiġri.

ii. Issa li taf xi jfissru dawn il-qwiel tkellem dwar xi esperjenza li għaddejt minnha inti jew persuni li taf, li tirrifletti s-sens u t-tagħlima ta' dawn il-qwiel.

G. Imla l-vojt f'dan ir-rapport tat-temp.

Xi kliem li tista' tuża f'dan ir-rapport tat-temp:

imsaħħab, xemxi, ħalbiet tax-xita, irxiex,

riħ ħafif / moderat / qawwi / qawwi ħafna ,

riefnu, fejn jaqbel.

i. It-temp illum.

It-temp illum kien ____.

Ir-riħ hu ____.

L-ogħla temperatura kienet _________ grad Celsius u dik ta' matul il-lejl kienet _________ grad Celsius.

Ix-xita mkejla fil-gżejjer Maltin f'dawn l-aħħar 24 siegħa, sa nofsinhar, kienet ________ millimetru:

ii. It-tbassir tat-temp għal għada

It-temp għal għada mistenni jkun: _________________.

L-ogħla temperatura matul jil-jum se tkun ______ grad Celsius

u l-inqas temperatura għal matul il-lejl se tkun ______ grad Celsius.

L-indiċi tal-Ultravjola mistenni jkun ______.

Il-viżibilità: ____.

Ir-riħ: ____.

Il-baħar: ____.

L-imbatt: ____.